Tuomioistuinvirasto
Domstolsverket

MUISTIO

25.3.2020

VIDEONEUVOTTELULAITTEET TUOMIOISTUIMISSA

Nyt käsillä olevassa poikkeustilanteessa tuomioistuimia on pyritty auttamaan ja suositusluontoisesti ohjeistamaan oikeudenkäyntien järjestämiseksi etäyhteyksiä (videoneuvottelulaitteet/skype/puhelin) hyödyntäen. Etäyhteydet ovat toimineet vaihtelevasti, minkä lisäksi on havaittu se jo aikaisemminkin tiedossa ollut seikka, että videoneuvottelulaitteiden määrä virastoissa on niiden tarpeeseen nähden liian vähäinen. Yhteyksien toimivuuden parantamiseksi on oltu yhteydessä Valtoriin ja Valtori onkin ryhtynyt toimenpiteisiin verkon toimivuuden/kapasiteetin parantamiseksi. Yhteistyötä myös jatketaan tältä osin. Videoneuvottelulaitteiden määrän lisäämiseksi rajoitteita aiheuttavat käytettävissä olevat taloudelliset resurssit. Mikäli rahoitus uusien videoneuvottelulaitteiden hankkimiselle olisi olemassa, voitaisiin selvittää myös mahdollisuuksia nopeuttaa laitteiden toimituksia ja asennuksia.

Tuomioistuimissa olevien videoneuvottelulaitteiden määrä aiheuttaa rajoitteita etäyhteyksien hyödyntämiselle. Laitteita ei ole riittävästi niiden tarpeeseen nähden. Oikeudenkäyntien keventämistä koskevien lainsäädäntömuutosten yhtenä tavoitteena oli mahdollistaa videoyhteyksien käyttäminen aiempaa laajemmin. Oikeusministeriö esitti lainsäädäntömuutoksiin viitaten lisärahoitusta videolaitekustannuksiin ehdotuksessaan vuoden 2019 talousarvioesitykseksi. Vahvistettu talousarvio ei sisältänyt mainittua lisärahoitusta. Tuomioistuimien videoneuvottelulaitteiden määrää tulisi kuitenkin lisätä huomattavasti, koska selkeä tarve niille on. Tällä hetkellä kaikkiin virastojen laitepyyntöihin ei ole voitu käytettävissä olevien määrärahojen rajallisuuden vuoksi suostua.

Koska laitteita ei ole riittävästi, on tässä poikkeuksellisessa tilanteessa mahdollisuuksien mukaan myös hyödynnetty muita etäyhteyksiä mahdollistavia välineitä. Kaikissa tilanteissa lainsäädäntö ei kuitenkaan mahdollista muiden etäyhteyksien käyttöä (esimerkiksi kaikissa tilanteissa ei ole riittävää, että oikeudenkäyntiin osallistuvalla on vain ääniyhteys) eikä muiden kuin videoneuvottelulaitteiden (esim. Skype) toiminnalliset ja muut keskeiset ominaisuudet tue etäosallistumista oikeudenkäyntiin siten kuin normaalioloissa olisi tarpeen.

Tässä poikkeuksellisessa tilanteessa on kuitenkin ollut välttämätöntä hyödyntää kaikkia käytettävissä olevia välineitä etäyhteyksien luomiseksi, oikeusturvan vaarantumatta ja suojaten oikeudenkäyntiin osallistuvien terveyttä.

Tilanne on kuitenkin osoittanut osaltaan sen, että videoneuvottelulaitteita on virastoissa määrällisesti aivan liian vähän niiden tarpeeseen nähden, myös silmällä pitäen normaalioloja. Oikeusprosessin keventämistä koskevat lainsäädäntömuutokset mahdollistavat etäosallistumisen oikeudenkäyntiin aikaisempaa useammin. Lainsäädäntömuutos on lisännyt tarvetta etäosallistumisen mahdollistaville videoneuvottelulaiteille. Etäosallistumisen toteuttaminen edellyttää sitä, että myös etäyhteyden kautta oikeudenkäyntiin osallistuva voi aidosti osallistua oikeudenkäyntiin siten, että hänellä on puhe- ja näköyhteys istuntosaliin (ja toisinpäin) ja että hänelle voidaan myös esittää oikeudenkäynnissä esitettävää aineistoa. Videoneuvottelulaitteiston avulla osallistuminen oikeudenkäyntiin etäyhteyden kautta on toteutettavissa tietoturvallisesti sekä huomioiden oikeudenkäynnin edellyttämät toiminnalliset vaateet.

Virastoissa on suuri määrä vanhoja nk. HDX-sarjan videoneuvottelulaitteita, joiden tietoturvapäivityksiä ei enää tueta. Tietoturvaongelman lisäksi huomattava osa näistä laitteista on myös tullut teknisen käyttöikänsä päähän. Näiden seikkojen vuoksi laitteiden vaihto on meneillään Valtorin toimesta.

Vanhojen laitteiden uusimisen lisäksi virastoilla olisi tarve saada videolaitteistoja nykyistä enemmän käyttöönsä etäyhteyksien luomista varten. Laitteistoja tarvitaan paitsi istuntosaleissa ja sovittelusaleissa myös nk. videokuulemishuoneissa, joista voidaan tarvittaessa osallistua muualla järjestettäviin oikeudenkäynteihin. Tarvetta videoneuvottelulaitteistoille voi olla myös tuomioistuinten valmistelusaleissa, etenkin sellaisissa, joissa järjestetään valmisteluistuntojen lisäksi myös pääkäsittelyitä.

Videoneuvottelulaitteistolla pystytään paremmin turvaamaan se, että etäyhteyden kautta oikeudenkäyntiin osallistuva voisi mahdollisimman autenttisesti osallistua oikeudenkäyntiin. Videoneuvottelulaitteiden toiminnalliset ominaisuudet (kuva- ja ääniyhteys, aineiston esittämisen mahdollisuus, tietoturva) tukevat oikeudenkäyntimenettelyä. Vertailuna mainittakoon Ruotsi, jossa jokaisessa pääkäsittelysalissa on videoneuvottelulaitteisto.

Tuomioistuimissa on meneillään projekti, jossa tuomioistuimien istuntosalit varustellaan nykyaikaisella ja sähköistä työskentelyä tukevalla AV-esitystekniikalla. Videoneuvottelulaitteistojen asentaminen istuntosaleihin tukisi järjestelmien toiminnallisuutta ja järjestelmät olisivat myös yhteensovitettavissa.

Tällä hetkellä videoneuvottelulaitteiden toimitukseen virastoihin vaikuttaa haitallisesti se, että tuomioistuinten laitepyynnöt on Valtorissa siirretty kiireellisyysluokituksessa jonon päähän, Valtioneuvoston ja Eduskunnan ollessa etusijalla.

Hallinto- ja erityistuomioistuinten pääkäsittely- ja suullisen käsittelyn salit varustellaan pääsääntöisesti HAIPA-hankkeen alaisuudessa toimivan oman projektin puitteissa ja rahoituksella.